

ПІДГОТОВКА НОВОГО ПЕДАГОГА-ЕКОНОМІСТА – ВИКЛИК СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ОСВІТИ

(на прикладі створення нових навчальних програм з іноземної мови за фахом зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)»)

Людмила Петько
Київ

Стаття присвячена актуальності підготовки майбутнього педагога-економіста в умовах педагогічної університетської освіти у процесі навчання іноземної мови (англійської). Обґрунтовується необхідність отримання студентами сучасних економічних знань, що вимагає перегляду і створенню нових навчальних нормативних програм з вивчення іноземної мови за фахом.

Ключові слова: майбутній педагог, економіка, знання, іноземна мова, навчальні програми.

III Всеукраїнський з'їзд працівників освіти визначив, що серед пріоритетних завдань виступає якісна підготовка кадрів, розробка наукових досліджень, інновації, пошук резервів, примноження соціального капіталу [3, 6]. У свою чергу, у проекті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. [3, 25–43] окреслено чіткі орієнтири для педагогічних університетів щодо підготовки нового вчителя: створення нового змісту навчальних програм, підручників, розвитку та впровадження сучасних педагогічних технологій, пошуку майбутнього вчителя ще в загальноосвітньому навчальному закладі.

Серед умов реалізації Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти виокремлено модернізацію на всіх рівнях освіти змісту, форм, методів та технологій навчання відповідно до вимог інформаційного громадянського полікультурного суспільства; забезпечення якості освіти на всіх рівнях відповідно до світових та європейських стандартів [4].

За показниками конкурентоспроможності 140 країн світу на Світовому економічному форумі у м. Давос (2011) освітня система України посіла 56-е місце, Польща – 62-ге, Росія – 78-е; щодо задоволення потреб населення з професійно-технічної освіти Україна зайняла 8-е місце, а з менеджменту освіти та підготовці керівників навчальних закладів Україна знаходиться на 109 місці [3, 11].

На наш погляд, заслуговує уваги дослідження ринку праці у галузі «Початок кар'єри (студенти)» [6, 6–7]. Роботодавці пропонували у 2009 р. такі професійні галузі: продаж (17%), фінанси підприємств (12%), маркетинг, реклама, PR (7%), банки (7%), адміністративний персонал (5%), виробництво (4%), вищий менеджмент (3%), юристи (3%), управління персоналом, тренінги (2%).

За даними опитування, студенти після закінчення ВНЗ хочуть працювати в таких сферах: маркетинг, реклама, PR – 25%, банки, фінанси, страхування – 11%, управління персоналом – 11%, інформаційні технології – 8%, ЗМІ – 6%, державний сектор – 6%, консалтинг, аудит – 4%, наука, освіта – 3%, юристи – 2%, спорт, туризм – 2%, розваги – 1%, автомобільна – 1%. Треба зазначити, що це молоді спеціалісти (щойно закінчили навчання у ВНЗ), які не мають великого досвіду. Здобувачі розподілилися за статтю так: чоловіки – 47%, жінки – 53%. Це свідчить про те, що вже на початку трудової діяльності на 6% жінок більше. Показники пошуку роботи за віком розподілилися таким чином: до 20 років – 11%, 21–25 років – 60%, 26–30 років – 4%, 31–35 років – 1%, від 36 років – 24%. Розподіл за освітою склався так: вища – 55%, незакінчена вища – 39%, середня – 3%, середня спеціальна – 3%. За представленими показниками можна дійти висновку, що найбільший відсоток у пошуках роботи на ринку праці приходяться на випускників ВНЗ (21–25 років, 60%, вища освіта – 55%). Досить помітний відсоток (24%) для кандидатів у віці 36 років пояснюється тим, що вони мають намір змінити напрям своєї професійної діяльності. Вільне володіння іноземними мовами здобувачі роботи визначили так: англійська (27%), німецька (2%), французька (1%). Також дослідники стверджують, що молоді спеціалісти і студенти готові до переїзду з невеликих населених пунктів, міст до мегаполісів (Київ, Донецьк, Одеса, Москва, Санкт-Петербург), а також до інших країн (Великобританія, США, Польща, Франція, Чехія, Італія), що вимагає володіння

іноземними мовами.

Було також виокремлено вимоги до молодих спеціалістів, які висувають роботодавці: бездоганні комунікативні навички, знання комп'ютера, володіння англійською мовою, відповідальність, грамотна мова. Як ніколи актуальна думка Нобелівського лауреата М. Спенса [11] щодо можливості економічної рівноваги, яка базується на очікуваннях (expectations-based equilibria) для ринку праці та освітніх послуг.

Вірогідно зазначимо, що у складних соціально-економічних умовах в яких перебуває Україна, значна роль належить вчителю економіки у супроводі професійного самовизначення випускників загальноосвітніх навчальних закладів, формуванні їхньої готовності до професійного самовизначення (професійне консультування, професійна освіта (також і батьків).

На підставі викладеного можна стверджувати, що освіта і економіка – це дві ланки, які тісно взаємопов'язані і взаємозалежні. Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [2] наголошує на те, що без правильного функціонування менеджменту освіти не досягнуть мети, а спрямованість розвитку української економіки на інтеграцію до Європейського співтовариства вимагає чіткого визначення основних рис європейської та української моделей управління персоналом.

Сьогодні знання, вміння, навички, ініціатива, підприємництво, ціннісні орієнтири працівників будь-якої організації, в тому числі і на освітянській ниві, вважаються важливим стратегічним ресурсом поряд із фінансовим і виробничим капіталом, а конкурентоспроможність підприємств та організацій залежать від ефективності підбору та керування людськими ресурсами [10].

Тому, зважаючи на актуальність проблеми, при НПУ імені М. П. Драгоманова створено Інститут менеджменту та економічної освіти (2012), де в умовах педагогічної університетської освіти готують майбутніх педагогів з економічної освіти і студенти навчаються за напрямом підготовки 0306 «Менеджмент і адміністрування», зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)».

У свою чергу, як зазначається в проекті Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [4], зміст соціально-гуманітарної підготовки передбачає поглиблення та професіоналізацію мовної освіти та її професійно-педагогічне спрямування, передбачається збільшення обсягу навчального часу для вивчення мовних навчальних дисциплін, який визначається стандартами вищої освіти з педагогічних спеціальностей з урахуванням їхньої специфіки.

Кілька років тому в НПУ імені М. П. Драгоманова було проголошено, що володіння іноземною мовою майбутніми педагогами набуває пріоритетного значення з огляду на реформування вищої освіти відповідно до Болонської декларації, у зв'язку з цим було збільшено кількість годин для вивчення іноземної мови протягом 6-ти семестрів (замість 3-х).

Згідно розробленої автором Начальної програми «Англійська мова за професійним спрямуванням зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)» [7] вивчення іноземної мови передбачається протягом 3 років (6 семестрів) і розподілено на 24 кредити (216 годин): 81 година (практичні заняття), 99 годин (самостійна робота), 36 год. (індивідуальна робота), 117 годин – аудиторні години. Також передбачено такі форми контролю знань: залік (1 семестр), іспит (3 семестр), залік (4 семестр), іспит (6 семестр).

Презентована Навчальна програма (НП) розроблена згідно Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [1], Національної програми для університетів з вивчення іноземних мов [12] і розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними програмами підготовки бакалавра. Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS) і призначена для студентів денної та заочної форм навчання зазначеної спеціальності вищих педагогічних навчальних закладів, розрахована на досягнення ними рівня володіння англійською мовою B2, що є стандартом для ступеня бакалавра. Програма спрямована на опанування студентами системою знань щодо ефективного використання кадрового потенціалу засобами англійської мови, які змогли б стати теоретичною і практичною базою для опанування технологіями та методами роботи з персоналом, що є ключовою проблемою підготовки фахівців з економіки та

менеджменту. а також забезпечує трициклічність навчання у ВНЗ: молодший спеціаліст, бакалавр, магістр. Для вступу до магістратури обов'язково вступники складають іспит з іноземної мови за професійним спрямуванням [9].

Представлена НП пройшла апробацію у 2009/2010 та 2010/2011 навч. рр. в Інституті соціології, психології та управління НПУ імені М. П. Драгоманова, в якій суттєве місце займає направленість навчально-виховного процесу на розвиток самостійної, творчої діяльності майбутніх педагогів з економічної освіти та менеджерів, тому що у європейському підході щодо основ організації роботи персоналу, творчості і самостійності надається пріоритетне місце.

У світлі Болонського процесу [7], перед викладачами іноземних мов вищих навчальних закладів постає конкретне завдання широкомасштабної підготовки молоді до навчання в рамках освіти європейських університетів, що вимагає проводити навчання іноземної мови у ВНЗ за фахом, спрямовувати види навчальної діяльності з іноземної мови на самостійне опрацювання навчального матеріалу за фахом, як одне із основних засобів оволодіння навчальним предметом.

Загальною метою викладання та вивчення англійської мови за професійним спрямуванням є підготовка студентів до ефективної комунікації в їхньому академічному та професійному оточенні.

Навчальна програма «Англійська мова за професійним спрямуванням зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)» є професійно зорієнтованою, її зміст організовано відповідно до професійних компетенцій загального характеру, необхідних у різноманітних професійних сферах і ситуаціях. Ці вміння проявляються в різних типах мовленнєвої діяльності. Вивчення англійської мови спрямовано на систематизацію знань студентів засобами іноземної мови з метою якісного забезпечення підготовки майбутнього фахівця в сфері менеджменту. Студенти, які у майбутньому стануть керівниками, повинні добре володіти мистецтвом управління людьми, щоб використовувати людський ресурс як важливий чинник конкурентних переваг на ринку праці.

Предмет навчальної дисципліни: є процес відтворення й ефективного використання персоналу організації у процесі навчання англійської мови, закономірностей і особливостей розвитку менеджменту в Україні та в інших країнах, пов'язаних з євроінтеграційним процесом, зокрема.

Завдання курсу полягають у тому, щоб надати студентам сучасні знання теорії управління людьми у сфері економічної діяльності та сформувати практичні навички впливу на трудову поведінку як колективів працівників, так і окремих виконавців, з метою забезпечення ефективної діяльності організації у процесі послідовного і цілісного вивчення курсу англійської мови за професійним спрямуванням, використовуючи для цього всі форми навчальних занять (практичні заняття, індивідуальну та самостійну роботу): розвиток аналітико-економічного мислення студентів; формування грамотної особистості, здатної орієнтуватися в сучасних економічних явищах і подіях; формування особистості, яка здатна не тільки адаптуватися до нових умов, але й свідомо впливати на них; розв'язання питань, пов'язаних з організацією роботи служби персоналу та ведення діловодства; формування у майбутніх фахівців наукового уявлення про основні закономірності економічних процесів у житті сучасного глобалізаційного суспільства.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати: про місце «Менеджменту» у системі економічних наук, його предмет і завдання; закономірності процесу виникнення економічних теорій, явищ; основні напрямки економічних теорій; основні державні структури, що покликані забезпечувати економічний розвиток України, в англійських країнах, у світі; основні світові економічні школи, концепції і напрями розвитку сучасного менеджменту; технологію планування та організацію розвитку персоналу; сутність ефективності менеджменту персоналу, структуру витрат на персонал; сутність, цілі, завдання, принципи та методи оцінювання персоналу механізми забезпечення ефективної роботи працівників, контролю та обліку результатів діяльності; про сутність економічного життя, економічних та трудових відносин і процесів, про суб'єкт і об'єкт економіки; знати права людини і громадянина, суть і значення економічних систем і політичних режимів у житті держави та суспільства; про процеси міжнародного економічного життя, геополітичну обстановку, місце, роль і статус України в сучасному економічному світі.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні вміти: користуватися іншомовними джерелами та науковою літературою у ході підготовки до практичних занять та у процесі написання реферату; логічно та доказово усно викласти матеріал іноземною мовою, відповісти на поставлені запитання; приймати участь у педагогічних та фінансово-економічних дебатах; визначати місце менеджменту в системі сучасних наук; знати об'єкт, предмет менеджменту як науки; визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти знання у сфері менеджменту, їх роль і функції в підготовці управлінських рішень; надавати характеристику економічним вченням; володіти навичками управлінської культури, вміти застосувати отримані знання в своїй професійній діяльності; розподіляти завдання з управління персоналом між службою персоналу, функціональними керівниками й іншими суб'єктами управління персоналом англійською мовою; розробляти основні контури стратегії та політики управління персоналом в організації залежно від конкретної ситуації; оцінювати соціально-психологічний клімат, що панує у колективі; отримати практичні знання в галузі написання ділових листів, факсів, телеграм, що сприятиме взаєморозумінню сторін у бізнесовій сфері діяльності; опанувати термінологічну базу і специфікою ділової кореспонденції [5, 177–179].

Зміст навчання за видами мовленнєвої діяльності містить: 1) Аудіювання –розуміти основні ідеї та розпізнавати відповідну інформацію в ході обговорень, дебатів, доповідей, бесід, які за темою пов'язані з навчанням англійської мови за фахом; розуміти обговорення проблем загальнонаукового та професійно орієнтованого характеру, метою яких є досягнення розуміння іншомовного матеріалу; розуміти повідомлення та інструкції в академічному та професійному середовищі; розуміти наміри мовця і комунікативні наслідки його висловлювання (напр., намір зробити зауваження і т. ін.); визначати засобами іноземної мови позицію і точку зору мовця; 2) Говоріння розподіляється на діалогічне мовлення (реагувати на основні ідеї та розпізнавати суттєво важливу інформацію під час обговорень, дискусій, бесід, що пов'язані з навчанням іноземної мови за фахом. Володіння лексичним мінімумом ділових контактів, ділових зустрічей, нарад; чітко аргументувати свої позиції відносно актуальних тем в академічній та професійній сферах (напр., під час політичних дебатів, дискусій в академічному навчальному середовищі), володіти мовленнєвим етикетом спілкування: мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження тощо; поводитись грамотно у типових академічних і в професійних ситуаціях (на конференціях, дискусіях в академічному навчальному середовищі); мовленнєвий етикет спілкування за фахом; виконувати широку низку мовленнєвих функцій і реагувати на них, користуючись загальноповживаними фразами та монологічне мовлення (виступати з підготовленими індивідуальними презентаціями, щодо широкого кола тем академічного та професійного спрямування; створювати чіткий, детальний монолог, використовуючи широке кола тем, пов'язаних з навчанням за спеціальністю; користуватися базовими засобами зв'язку для поєднання висловлювань у лаконічний, логічно об'єднаний дискурс), 3) Читання – розуміти автентичні тексти, пов'язані з навчанням за спеціальністю (з підручників, популярних і спеціалізованих журналів та джерел з Інтернету); написати резюме до тексту; розуміти головні ідеї та знаходити необхідну інформацію в неадаптованій літературі за фахом; розуміти графіки, діаграми та малюнки; вміння передбачати основну інформацію тексту за його заголовком та ілюстративним матеріалом, що супроводжує текст (прогнозує читання); здійснювати ознайомлювальне читання неадаптованих текстів для отримання інформації; накопичення інформації з різних джерел для подальшого використання (на презентаціях, конференціях, дискусіях в академічному навчальному середовищі, а також у подальшій науковій роботі за фахом); навчальне читання з метою поповнення термінологічного тезаурусу; розуміти автентичну академічну та професійну кореспонденцію (напр., угоди, закони, меморандуми, листи, кореспонденцію, факси, електронні повідомлення тощо), інформацію рекламних матеріалів.

Тематику усного мовлення сплановано за такими темами за професійним спрямуванням: Topic 1. Dragomanov National Pedagogical University і містить тексти «Dragomanov National Pedagogical University», «A Manager», «Mass Education», «Technology, Work and Economy»; Topic 2. A Manager (тексти «Economy», «Modern Economic Systems», «Manager and Market»); Topic 3. The visit of a foreign partner (тексти

«At the airport», «In the car», «At the office», «Great Britain», «Classification of Organization Cultures: Power Cultures, Role Cultures, Task «Cultures, Individual Cultures»); Topic 4. Job Hunting (тексти «We're looking for candidates for the position of Commercial Director», «The USA», «Dos and Don'ts For Job Seekers», «Style of American Firms», «Types of British Firms», «Money»); Topic 5. «On a business trip» (тексти «Telephone conversation with the British firm», «Reserving a room at the hotel», «Buying a ticket»); Topic 6. «The Internet» (тексти «The Internet», «Getting a Taxi at Gatwick», «Arrival. At an airport», «At the passport and customs desk», «Riding a city bus», «Driver», «At a railway station», «Canada»); Topic 7. Marketing (текст «Manager and Market»); Topic 8. «Everyday life and service» (тексти «At the hotel», «At the restaurant», «At a car rental agency», «Australia», «New Zealand»); Topic 9. At the company office (тексти «At the office of Continental Equipment», «The spirit of an organization», «Theatres and Entertainment in England»); Topic 10. At the Exhibition (тексти «At the Exhibition in London», «Multitasking»); Topic 11. Wholesaling and Retailing (тексти «The necessary preparations for the Draft Contract», «Agents in a company», «At the agency», «Advertising as a Career in the USA», «Advertising Agencies», «Job Prospects», «Supplies and Special Services», «The Health Service», «A visit to the Doctor», «Your Doctor and the Pills You Do not Need»); Topic 12. Money (тексти «The prices for equipment», «You decided to discuss terms of payment», «You decided to discuss the matter of Test and Guarantee», «Foreign Trade», «What is International Trade?», «Bill Gates as a manager of Microsoft»); Topic 13. The Contract (тексти «Time of Delivery», «Terms of Payment», «In the Bank», «Packing and Despatch», «Shipping and Forwarding», «Banking and payments in Foreign Trade»); Topic 14. To withdraw or to change? (тексти «Some amendments to the list of equipment», «It is high time to think of presents», «At the store. Some more shopping», «Consumer Rights»); Topic 15. Changes in Business (тексти «Changes in Business», «Discussing by phone some problems», «At the meeting in Brighton», «Small Business in the USA»); 4) Писемна діяльність (складання текстів презентацій, використовуючи автентичні науково-технічні матеріали за фахом; оформлювати ділову кореспонденцію, писати запити та відповіді на них, готувати інформацію на замовлення та їх виконання, вимоги до транспортування, визначати проблеми у підготовці рахунків і розрахунків із клієнтами, виписувати питання з транспортування та експедиторські операції, готувати документи з банківських операцій, страхування вантажів, рекламації та відповіді на них, складання телеграм і факсів; писати анотації до неадаптованих текстів за фахом; написання рефератів на основі автентичної технічної літератури за фахом; укладання термінологічних словників за спеціальністю на базі автентичної літератури за фахом; писати зрозумілі, деталізовані тексти різного спрямування, пов'язані з особистою та професійною сферами (напр., меморандум, тези, заяву і т.ін.); готувати і створювати ділову та професійну кореспонденцію; писати з високим ступенем граматичної коректності резюме, анкети, життєпис, листи-подяки; заповнювати бланки для академічних та професійних цілей з високим рівнем граматичної коректності).

Описаний зміст Навчальної програми знайшов свій супровід у навчально-методичному комплексі з вивчення англійської мови за напрямом підготовки ОЗОБ «Менеджмент і адміністрування», зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)», що виступає інтегральною складовою якісної підготовки майбутнього випускника педагогічного університету.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Страсбург. Відділ сучасних мов / за наук. ред. С. Ю. Ніколаєвої – К. : Вид-во: Ленвіт, 2003. – 261 с.

2. Заможнє суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава / Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://municipal.gov.ua/articles/show/article/54>

3. І словом і ділом. III Всеукраїнський з'їзд працівників освіти / укл. О. Виговська, О. Виговський // Директор школи, ліцею, гімназії: всеукр. наук.-практ. журнал; засновники: МОНмолодьспорту України, НАПН України, НПУ імені М. П. Драгоманова. – К., 2011. – № 6. – С. 4–22.

4. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

[http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher education/1352297906/1352298737/](http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher%20education/1352297906/1352298737/)

5. Навчально-методичні матеріали дисципліни «Менеджмент персоналу» для спеціальності 8103 – «Міжнародна економіка» / В. М. Данюк, С. О. Цимбалюк // Магістерська програма «Управління міжнародним бізнесом»: навч.-метод. комплекс [кол. авторів під кер. Д. Г. Лук'яненка]. – 2008. – С. 176–215.

6. Перспектива / голов. ред. Т. Прокопчук // Економіст. – К. : КНЕУ імені В. Гетьмана, 2009. – № 12–14 (1282–1284).

7. Петько Людмила Василівна. Англійська мова за професійним спрямуванням зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)», напрям підготовки 0306 «Менеджмент і адміністрування». Програма навчальної дисципліни для ВНЗ / Л. В. Петько; за ред. професора В. І. Гончарова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 88 с.

8. Петько Л. В. «Невизначеність якості» з огляду на модернізацію системи освіти в Україні / Л. В. Петько // Директор школи, ліцею, гімназії: всеукр. наук.-практ. журнал – К., 2012. – № 3. – С. 56–62.

9. Петько Людмила Василівна. Англійська мова для вступників до магістратури зі спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)», 8.03050101 «Економічна теорія», 8.18010018 «Адміністративний менеджмент», 8.18010020 «Управління навчальним закладом (за типом)»: навч. посібник для бакалаврів, викладачів та студентів ВНЗ. – 2-ге вид., доп. і випр. / Л. В. Петько, В. В. Ніколаєнко [за ред. Євтуха В. Б., Гончарова В. І.]. – К. : Ун-т «Україна», 2012. – 154 с.

10. Петюх В. М. Управління персоналом: навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисц. / Петюх В. М., Базилюк Б. Г., Герасименко О. О. – К. : КНЕУ, 2007. – 320 с.

11. Спенсер М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%>

12. English for Specific Purposes (ESP). National Curriculum for Universities (Національна програма для університетів). – К. : Вид-во КНЛУ. – 2005. – 111 с.

Стаття посвячена актуальності підготовки майбутнього педагога-економіста в умовах педагогічного університетського освіти в процесі навчання іноземному мові (англійському). Обґрунтовується необхідність отримання студентами сучасних економічних знань, що передбачає перегляд і створення нових навчальних програм по вивченню іноземного мови в професійному напрямку.

Ключеві слова: майбутній педагог, економіка, знання, іноземний мові, навчальні нормативні програми.

The article under consideration is headlined «The preparation of a future teacher in economics as a claim for modern high school pedagogical education (by way the illustration of the new study programs in specialty 6.030601 «Management» of the discipline «Foreign language in professional sphere»)». The article opens in a brief description of the way of studying the future teachers of Economics at pedagogical universities in the process of foreign language studying. According to the author's point of view, it is very important to create the new study programmes in professional sphere.

Key words: future teacher, economics, knowledge, foreign language, study programmes.